

Мирослава Зайко

Тарас Шевченко
і
музика

Альбом
вибраних матеріалів

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 82:78
ББК 84(4 Укр):85.3
З 37

Зайко М.А.

З 37 Тарас Шевченко і музика. Альбом вибраних матеріалів : /
М.А. Зайко. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2014. — 60 с.
ISBN 978-966-10-3712-9

В основі видання — літературно-музична композиція «Тарас Шевченко і музика», яку Авторка виконувала як літературно-музична лектриса впродовж багатьох років.

Тут подано фортепіанні твори, присвячені, пам'яті Т.Г. Шевченка, його улюблені пісні й поезії, надекламовані, награні і наспівані на звукодиски.

Альбом від французького *album* — книга, зошит для записів привітальних віршів, відкритих листів, відгуків про виставки, виступи, презентації, для послань, побажань, для марок, рисунків, дружніх шаржів, листівок.

Зміст і ідея репрезентованого Альбому відповідає як назві так і друкованому жанру.

Рекомендується для учнів і викладачів музичних та інших навчальних закладів України, усіх поціновувачів творчості Кобзаря.

УДК 82:78
ББК 84(4 Укр):85.3

Літературно-музичне видання

Мирослава Зайко

ТАРАС ШЕВЧЕНКО І МУЗИКА

Альбом вибраних матеріалів

Всі тексти подано в авторському стилі

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Ірина Дем'янова*
Обкладинка *Ростислава Крамара*
Ком'ютерний набір *Ганни Римар*
Ком'ютерний набір нот *Віктора Українця*
Комп'ютерна верстка *Галини Кузів*
Технічний редактор *Оксана Чучук*

Підписано до друку 25.12.2013. Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 7,91. Умовн. фарбо-відб. 7,91

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК №4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга — Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352)52-06-07; 52-19-66; 52-05-48
office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-3712-9

ISBN 978-966-10-3712-9

9 789661 037129

© Зайко М. А., 2014
© Навчальна книга — Богдан, 2014

Зміст

1.	Авторські пояснення.....	5
2.	Вплив «Кобзаря» та творчості Тараса Шевченка на всі види народного мистецтв	7
3.	Тарас Шевченко — високоморальна Особистість.....	9
4.	Тарас Шевченко — як музикальна Особистість.....	12
5.	Тарас Шевченко у спогадах сучасників як виконавець народних і власних пісень	14
6.	Тарас Шевченко — перший декламатор «Кобзаря».....	17
7.	Фортепіанна Шевченкіана.....	19
8.	Ноти фортепіанних творів, присвячених пам'яті Тараса Шевченка	21
9.	Історія кобзарської думи. «Козак Нечай»	44
10.	Козак Нечай. Історичний сюжет для декламації.....	45
11.	Історична поема Тараса Шевченка «Іржавець» для декламації зі співом	48
12.	Пісні, співані Шевченком у різних життєвих ситуаціях.....	50
13.	Використана література.....	60
14.	Додаток. Ілюстрації	
15.	Аудіодиск із виконанням фортепіанних творів	
16.	Аудіодиск із виконанням Шевченкових пісень	
17.	Відеодиск DVD із сольною програмою «Шевченко і музика», знятою на Донецькому телебаченні.	

Враження слухачів в Альбомі відгуків

(Ірина Шелудько)
Наказання сестри Шелудько.

Т. Г. Шевченко. Хата батраків у с. Кирилівці.
Олівець. 1843.

This album page is a collage of handwritten letters and notes, many of which are enclosed in rectangular frames. The letters are written in various styles of cursive and include dates, signatures, and circular stamps. Some of the visible text includes:

- Top left: "Литературне читання", "Мирова Земля", "18 01 1998", "18 01 1998", "18 01 1998".
- Top right: "18 01 1998", "18 01 1998", "18 01 1998".
- Middle left: "18 01 1998", "18 01 1998", "18 01 1998".
- Middle right: "18 01 1998", "18 01 1998", "18 01 1998".
- Bottom left: "18 01 1998", "18 01 1998", "18 01 1998".
- Bottom right: "18 01 1998", "18 01 1998", "18 01 1998".

The letters are arranged in a dense, overlapping pattern around the central image and caption, creating a rich, textured background of historical and personal correspondence.

*В Україну летить думи,
В Соборну Вкраїну!*

Авторські пояснення

Багато про Тараса Шевченка сказано, співано, декламовано, досліджено, надруковано.

Але Шевченко — це така глибина, що скільки не копай, до самого дна не докопаєшся.

В Альбомі я не намагалася знайти і подати щось нове в творчості поета. Вона досліджена багатьма літературознавцями. В дослідженнях знаних авторів я вишукувала моменти, нюанси, риси, штрихи, властивості, які стосуються особистості Шевченка: характеру, звичок, манер, вчинків, поведінки, саме як музикальної Особистості, потенційно мистецької, що проявлялася не тільки в поезії та образотворчому мистецтві, а також і в побуті, в стосунках між людьми, в думках про них у «Щоденнику», у всіх перипетіях життя.

Матеріалів про Кобзаря так багато, що вони не вміщаються в один сюжет. Довелося поділити їх за темами. Розкидані по різних джерелах, але зібрані й об'єднані в окремі сюжети Альбому, різні штрихи характеру й поведінки Шевченка уособлюють етнічні риси народного характеру України, який віками гартувався в боротьбі проти поневолення.

Даний жанр Альбому має в своїй основі літературно-музичну композицію «Шевченко і музика», яку я почала виконувати ще в радянські часи, вивчивши фортепіанні твори, присвячені пам'яті Т. Шевченка.

Названу композицію я виконувала по багатьох містах України і в різних аудиторіях: студентських, військових, бібліотечних.

Серед них Львівський університет ім. І. Франка, Львівський інститут внутрішніх справ, Українська діаспора в Братиславі «Дарниця», Донецьке телебачення, Донецький національний університет, Кримська республіканська бібліотека ім. І. Франка, Музей видатних діячів української культури (Київ), Ботанічний сад ім. акад. Гришка (Київ), Військовий лицей ім. І. Богуна (Київ), Військовий музей ім. Героїв Крут (Львів) та ін.

Скрізь я працювала із аудиторіями безкоштовно. А в Севастополі «Шевченко» мене «годував». Там в аудиторіях, класах висіли спотворені портрети поета. Я мала і роздавала великі плакатні дуже гарні автопортрети молодого Т. Г. Шевченка. Студенти, викладачі дивувалися:

«Это он такой молодой!»,

«Это он такой красивый!?!»,

«Это он сам себя нарисовал?»

І скидали гроші на стіл.

Під впливом схвальних, ба навіть захоплюючих усних та письмових відгуків слухачів різних категорій вирішила опублікувати свою усну літературно-музичну композицію «Шевченко і музика».

Всі тексти подані у авторському стилі, який походить від усного озвучення, обумовлений прилюдним виголошуванням, має своїм джерелом і кермом промовницьке мистецьке виконавство, відмінне від німої письмової мови.

Друкувала статті «Шевченко і музика» і в різних газетах, наприклад «Соломія» (Тернопіль), «Українська музична газета», «Слово Просвіти» (Київ), «Галичина» (Івано-Франківськ) та ін.

Не маючи титулів, можу похвалитися багатьма грамотами, подяками від Українського фонду культури, від Всеукраїнського товариства ім. Т.Г. Шевченка «Просвіта», від військових частин Львова, Києва та ін.

ЖАЛІБНИЙ МАРШ НА СМЕРТЬ Т. ШЕВЧЕНКА

Т. БЕЗУГЛИЙ

Largo @=56

The first system of the musical score is in 4/4 time. The right hand (treble clef) begins with a series of chords, marked *mp* (mezzo-piano), which then transitions to a melodic line marked *p* (piano). The left hand (bass clef) provides a steady accompaniment of quarter notes. The system concludes with a fermata over the final chord.

con *And.*

The second system continues the piece. The right hand features a more active melodic line with eighth and sixteenth notes, while the left hand maintains a consistent quarter-note accompaniment. The system ends with a fermata.

The third system shows a return to a more chordal texture in the right hand, marked *p*. The left hand continues with its accompaniment. The system concludes with a fermata.

The fourth system features a more rhythmic and melodic right hand part. The left hand accompaniment remains consistent. The system ends with a fermata.

Più mosso @=76

The fifth system is marked *f* (forte) and *Più mosso*. The right hand has a more active, rhythmic melody, and the left hand accompaniment is also more rhythmic. The system concludes with a fermata.

And.

*

And.

*

And.

*

First system of musical notation. The treble clef staff contains a sequence of chords and melodic lines. The bass clef staff contains a rhythmic accompaniment. Dynamics include piano (p) and forte (f) markings.

Second system of musical notation. The treble clef staff features a melodic line with a crescendo hairpin and a piano (p) dynamic marking. The bass clef staff continues the accompaniment. A piano (p) dynamic is also marked in the bass line.

Third system of musical notation. The treble clef staff has a melodic line with a piano (p) dynamic marking. The bass clef staff has a rhythmic accompaniment.

Fourth system of musical notation. The treble clef staff has a melodic line with a piano (p) dynamic marking. The bass clef staff has a rhythmic accompaniment.

Fifth system of musical notation. The treble clef staff has a melodic line with piano (p) and forte (f) dynamic markings. The bass clef staff has a rhythmic accompaniment.

ТА НЕМАЄ В СВІТІ...

Та не - ма - є в сві - ті гірш ні - ко - му
як бур - ла - ці мо - ло - до - - - му. Гей - гей,
як бур - ла - ці мо - ло - до - - - - му.

Та немає в світі гірш нікому,
Як бурлаці молодому,
Гей-гей, як бурлаці молодому!

«Та лягай, бурлаче, так спати —
Нема чого вечеряти,
Гей-гей, нема чого вечеряти».

Що бурлака робить-заробляє,
Аж піт очі заливає,
Гей-гей, аж піт очі заливає.

Ой та ще ж бурлака не проспався,
А хазяїн вже проспався,
Гей-гей, а хазяїн вже й проспався.

А хазяїн його лає,
А хазяйка дорікає,
Гей-гей, а хазяйка дорікає.

«Та вставай, бурлаче, годі спати,
Пора воли у степ гнати,
Гей-гей, пора воли у степ гнати!»

«Ой де ти, бурлаче, волочився,
Забродився, заросився,
Гей-гей, забродився, заросився?»

Та устав бурлака, зашатався,
Чортма чобіт — не взувався,
Гей-гей, чортма чобіт — не взувався,

«Яром, яром за товаром,
А лугами за волами,
Гей-гей, а лугами за волами».

Чортма свити — не вдягався,
За товаром поспішався,
Гей-гей, за товаром поспішався.

Ой прийшов бурлака та до хати:
«Дай, хазяйко, вечеряти,
Гей-гей, дай, хазяйко, вечеряти!»

Яром, яром за товаром,
А лугами за волами,
Гей-гей, а лугами за волами.

У патріотичній повісті «Маруся» Марко Вовчок наводить перші куплети цієї пісні, співаної козацьким січовиком-бандуристом на високій могилі біля Дніпра.

Співав таким голосом, що аж чайка кигикнула в комишах з подиву.

ОЙ ГОРЕ, ГОРЕНЬКО...*

Ой го - ре, го - ре-нько, я - кий я вдав - ся, брів че - рез рі - чень - ку
та й не вми - вав - ся, брів че - рез рі - чень - ку та й не вми - вав - ся.

Ой горе, горенько,
Який я вдався,
Брів через річеньку
Та й не вмивався. | *Двічі*

Ой завернуся
Та умиюся —
На тебе, серденько,
Хоч подивлюся. | *Двічі*

Ой не вертайся
Та не вмивайся —
Ти ж мені, серденько,
Й так сподобався. | *Двічі*

Моя криниченька
Край перелазу —
Вмиймося, серденько,
Обоє разом! | *Двічі*

Моя хустина
Шовками шита —
Втремося разом,
Хоч буду бита! | *Двічі*

Невідомо якою мелодією виспівував Т. Шевченко ліричний епізод в поезії «Іржавець».

Декламуючи цю поезію, я відчула той подув і набралася сміливості подати свою мелодію на той текст, щоби поєднати декламацію із речитативним співом.

Мелодії на тексти пісень «Ой горе, горенько», «Ой зійди, зійди...», «У степу могила...», «Та нема в світі...», я теж подала свої, в цьому гріху зізнаюся.

Авторка

* Д. Ревуцький у статті «Шевченко і народна пісня» (1939 р.) зазначає (за свідченням А.О. Степовича), що Шевченко ще до арешту передав упорядникам збірки «Южноруські пісні» М.А. Маркевичу та Г.П. Галагану три пісні: «Ой горе, горе», «Ой ішов козак з Дону», «Ой з-під гори та з-під кручі».

Використана література

1. М. Білинська «Грає кобзар, виспівує», Київ, «Музична Україна», 1981
2. Редактор І.О. Дзевєрін «Спогади про Тараса Шевченка», Київ, «Дніпро», 1982
3. Нариси з історії української музики, ч.І, Київ «Мистецтво», 1964
4. Д. Донцов «Незримі скрижалі Кобзаря», Торонто, 1961
5. Д. Донцов «Дух нашої давнини», Дрогобич, «Відродження», 1991
6. С. Шелухін «Україна», Прага, 1936
7. Г. Кониський «Исторія Русовъ», Москва, 1846
8. І. Огієнко «Українська культура», Дрогобич, «Відродження», 1993
9. А. Большаков «Добро найкращеє на світі», Київ, «Дніпро», 1981
10. Журнал «Музика», Київ, «Музична Україна», 1989
11. Газета «Літературна Україна» за 13 березня 1997 та за інші роки.
12. Т. Шевченко Повне зібрання творів у 12-ти томах: Кобзар, Повісті, Щоденник, Листи, Київ, «Наукова думка», 1989
13. А.В. Швецова «Національний характер як феномен культури», Сімферополь, «Таврія», 1999
14. І. Пільгук «Дуби шумлять», Київ, «Дніпро», 1990
15. «Державний музей Шевченка», Київ, «Мистецтво», 1981
16. «Народні пісні на слова Т. Шевченка», Пісенник, Упорядник О.А. Правдюк, Київ, «Музична Україна», 1981
17. І. Дуда, Б.Мельничук «Тарас Шевченко на Тернопільщині», Тернопіль, 1990.
18. «Українська музична газета», Київ, 2012 і за попередні роки.
19. Т. Шевченко «Кобзар»; «Дніпро», 1956. Передмова М. Рильського.
20. Т. Шевченко «Кобзар», Київ, «Дніпро», 1970. Передмова О. Гончара.
21. Т. Шевченко «Кобзар», Київ, «Дніпро», 1999. Без передмови